

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ha-Tishbi

Eliyahu Baḥur

רוחב והילא

Ṭshernoḃits, 616 = 1855

ףכה תוא

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352)

ישן אומרים הנוצרים שמישחם היה נקרא ישוע בצואת מלאך
 גבריאל שיושיע כל העולם מגיהנם • ויש אומרים שהיה
 נקרא כך במקרה כי כן בזמן ההוא היו יהודים רבים
 עשמים ישוע כמו שמצינו בעזרא בסימן ב' ובנחמיה ג' וי"ב ובדברי
 הימים ב' ל"א ולפי שהיהודים אינם מודים שהוא היה המושיע
 לפיכך אינם רוצים לקראו ישוע והפילו העין וקורין לו ישו גם יש
 לומר לפי שהברת העין קשה לבטא לגוים כמו שכתב רא"ע
 שכל מי שלא למד קריאת החית והעין בנערותו לא יוכל לבטא
 אותם כל ימיו לפיכך הגוים אינם קורין לו בלשונם ישוע אך ישו
 או יוש לכך קורין לו היהודים גם כן ישו בלי עין :

נשלמה אות הווד בשם צור עולמים כהא וכיוד :

אות הבק

כ"א תרגום של (שמות ז') ויפן כה וכה ואתפני לכא ולכא וכן
 (בראשית כ"ז) נלכה עד כה נויל עד כא וכן הרבה בתרגום
 ופתרונם כמו כאן ששמשו בו הו"ל גם נמצאים דכתיבין
 בלי אלף כן ובפרט בתלמוד ירושלמי ובלשון אשכנז אלהעד ובלעז
 אין קווי או קווא :

כ"ב (ה) שמשו בו הדבה בהגדות בדברי שאינם כבוד כלפי
 מעלה כמו כי חזק הוא ממנו (ערכין דף ט"ו) כביכול
 כלפי מעלה אמרו כן קורין אותו כביכול ופירשו
 התורה שנתנה בכ"ב אותיות יכולה לומר כן אבל לנו אי אפשר
 לומר ולזה הפירוש אין טעם ודיח מפני כמה דברים האחד שיותר
 נכון היה לומר כביכול כמו שאמרו במדרש (שיר ה') נגילה
 ונשמחה כך בתורה שנתנה בכ"ב אותיות והשני שהיה ראוי
 להכתב בשתי תיבות כב יכול השלישי שהיה ראוי לומר כביכול
 כי התורה לשון נקבה לכן אני אומר כי הכף והבית משמשין כאחד
 כמו שנמצא (ישעיה ה') שופטיך כבראשונה ויועצריך כבתחלה כך
 כביכול הכף בשבא והבית בפתח רוצה לומר התורה דברה כלפי
 מעלה כמו ביכול פירוש כמו במי שיוכל לקבל המאמר ההוא :

כ"ג פרשתיו בשורש גון שהוא במלת כמו :

(ה) עיין גם הליכות עולם ט"ז פ"ה כ"ד

א ולא
 אמונה
 ובלעז
 הרוב
 ין עוד
 ושל
 עיין
 (ה)
 בלעז
 יוקר
 מהם
 רעיד
 כל
 כורה
 אתם
 ע
 דבים
 ת דין
 מטה
 דעת
 ישב
 אינו
 דשון
 גום
 רש
 אפס
 חש

תשבי

כרי

שמשו בו חכמים במקום למען או בעבור באמרם כרי לתן פתחון פה כרי שלא יאמרו בלשון אשכנו אין דער ווארטן ובלעז אצוקי אבל במקרא הוא לשון די עם כף השמוש (דברים כ"ד) כגון כרי רשעתו (סופטים ו') כרי אהבה לרוב :

כיון

(שמות כ"ז) לא צדה פירש רש"י לא כוון וכן מבין לכון מכוון מתכוון כולן לשון כוונה בל"א פלייסן ובלשון רומי שטודירי וכותבין אותם בשתי ווין והוא מלשון (דברי י"ו) נכון הרבר שתרגומו כוון פתגמא ה"ף בצרי והוא מלשון (בראשית מ"ג) כנים אנחנו תרגומו כוני אנא :

כיון

רבה שמשו רבותינו זכרונם לברכה במלת זו במקום היאיל כמו שכתבתי בשרשו כגון (רש"י שמות י"ח) כיון שיצא משה יצא אהרן וכולי וכן כיוון טבן הוא וכולי ענינו תכה ומיד כמו שאמרו (ממיד פ"ג וע"ס) עתי מפתחות הן באחת היה שוחה לפתוח ובאחת פותח כיוון בלשון אשכנו אונבלד ובלעז טוביטו אבל אינו כל כך מהר ומיד :

כות

רבותינו זכרונם לברכה קראו לשומרונים כותיים לפי שבאים מכותה שנאמר (מלכים ב' י"ז) ויבא מלך אשור מבבל ומכותה ומעוה ומחמת וספרוים ויושב בערי שומרון וגומר ונקראו כותיים יותר משאר שמות האומות הנזכרים בפסוק אולי לפי שהם היו הרבים לכך נקראו כולם כותיים והיחיד מהם נקרא כותי כמו שאמרו (ח) אין עונין אמן אחד כותי המברך וכן אמר למה היה דוד המלך דומה לכותי המחזיר על הפתחים לפי שהם מערימים בדבר יותר מכל אדם וכולי כמו שפירש רש"י במזמור י"ט ונראה לי שמהם בא העם ההולך נע ונד בארצות ומחזורים על הפתחים הנקראים בלעז צינגני ובלשון אשכנו ציגינר :

כוות

(מלכים ב' ג') כמותי כמוך תרגום אני כוותך אין כמותי לית דכוותי וענינו כשמוש מלת כמו או בכף השמוש ועוד אדבר מזה בשרש כמו :

כחש

זה השרש משמש במקרא לשני דברים הראשון לשון כזב וכפירה והשני לשון רוזן ורבותינו זכרונם לברכה שמשו בו גם כן לשון השחתה כגון (ישמות דף ל"ד וע"ס) פן יכחיש את יופיה רוצה לומר ישחית ויכלה בלשון אשכנו פר דערבן ובלעז גוואשטרו והוא קרוב לענין השני הנזכר :

כי

אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ס ד' ג') כי משמש בארבעה לשונות אי דלמא אלא דהא דהו"ל לא שמשו זו בלשון דלמא (ח) ברכות דף כ"ה

רק

רק
ובי
כמו
כמו
תא
ת
כמו
ת
מ
ת
מצ
לפע
איש
יש
יבא
ת
כלל
וכלל
הוד
מאו
ת

רק עם ויו השמושי באמרם וכי תעלה על דעתך וכן (ס ע"ד ל"א)
 ובי זו בלבד עשה לנו בן עמרם וגם בפסוק נמצא כמו בן עם היוו
 כמו (ישעיה ל"ו) וכי הצילו את שמרון וגומר ועל הרוב בלי ויו
 כמו (ישעיה כ"ט) כי יאמר מעשה לעושיהו ובן (דברים ז') כי
 תאמר בלבבך רבים הגוים לשון שמה כמו שפירש רש"י שם
פ"ל ידוע כי נמצא מלת כל משמשת במקום מאומה כמו (ויקרא
 כ"ג) כל מלאכה לא תעשו - והראשונים לא נתנו בהם סימן
 ואני אתנהו לך דע שלא יתפרש כל במקום מאומה רק
 במקום שסמוך לו מלת לא או אין כמו כל מלאכה לא תעשו
 (שמואל ב' יב) ולרש אין כל ודומיהם :

פ"ל פ"ד טהגין לומר בן לענין רבוי כמו ובל כך למה וכן אינו
 מקפיד כל כך ודומיהם רבים ובלשון תלמוד כולי האי
 בלשון אשכנז או זיר ובלעז טנטו :

מבד מקום יתפרש בשרש מקום :

פ"ל שכן הראות שתי המלות האלו בדברי רבותינו ז"ל כמו
 אף כי בלשון עברי וכן רוב אף כי הבאוב
 מתורגמים מבד דכן אבל בתלים ובמשלי לא
 מצאתים ונראה לי שאין הפרש בין קל וחומר ובל שכן שהרי
 לפעמים יבאו שניהם יחד על ענין אחד כמו (שמות כ"ג) ובי יכה
 איש את עברו בשבט וגומר פירש רש"י והלא דברים קל וחומר מה
 ישראל החמור אינו חייב וכולי עבר הקל לא כל שכן גם לפעמים
 יבאו שניהם זה אחר זה לחזק הענין באמרם כל שכן קל וחומר :
פ"ל כלל ופרט כלל הוא שם כולל כל דבר ופרט הוא להפך
 כאשר יתבאר בשרשו ולפעמים שמשו בו הפך הכלל
 רוצה לומר במקום שום דבר או מאומה באמרם לא יאכל
 כלל לא יתן כלל : ולחזק יותר המניעה כפזו המלה ואמרו כלל
 וכלל ולחזק יותר אמרו כלל ועקר כאשר אבאר בשורש עקר ובנה
 הוראתם במקומות האלה בהוראת מלת כל שלפעמים פירושה
 מאומה כמו שכתבתי במלת כל גם בן לא תשמש מלת כלל
 המורה על לשון מאומה זולת לא או אין ודוק ותמצא :

כלום (רש"י תחלת פ' נח וע"ט) לא נחשב לכלום פירוש למאומה
 וכן זולת הלמד (מסנהדרין דף ק"ח רש"י פ' חקת) כלום יש
 לוד אשה שמכניס ואינו מוציא ועוד אוכרנו בשורש שום :
 יא כולי

לחן
 ארמן
 מוש
 לכו
 דומי
 י"ו
 ז"ת
 א"ל
 יצא
 וניט
 נחת
 לע
 לפי
 שור
 ימד
 גולי
 ק"א
 ג"ד
 הם
 י"ד
 י"ט
 ד"ו
 ד"ט
 י"ו
 ג"ה
 (ס)
 ג"ו
 ג"ה
 ג"א

תשבי

כֹּלֵי נוהגים המפרשים כשמביאים מאמר מדברי רבותינו זכרונם לברכה ולא ישלימו אותו כותבין וכולי כראיתא בפרק או בממכת פלוני והוא כמו שנוהגין לכתוב וגומ' על שסוק שלא ישלימו אותו כמו שכתבתי בשרש גמר :

בְּלִפֵּי (שמות י"ט) נגד ההר פירש רש"י כלפי ההר והוא לשון נגד * וכן תרגום (חיוכ כ"ד) וסתר פנים ישים וטמר אפיא ישוי כלפי לעיל בלשון אשכנו יגן ובלעז קונטרז :

כָּמַר (האשע ז') וכימרו עליו יגילו כל לשון כהן לעבודה זרה מתורגמין כומר עיין בענין (סופטיס י"ח) פסל מיכה וכן (בראשית מ"ז) אדמת הכהנים ארעא דכומריא ואומרים המפרשים שנקראו כן מלשון (איכה ס') עורנו כתנור נכמרו שפירוש נשחרו וכימים ההם היו רובם לובשין שחורים כמו שרובם כן עוד היום * ואני אומר שנקראו כן בעבור שהם סגורים וכבושים יחד תרגום (תהלים ע"ז) אם קפץ באף רחמיו ברוגזיה למכמר רחמיו לשון סגירה מלשון (דברים ע"ז) ולא תקפוץ את ירך * וכן בדברי רבותינו זכרונם לברכה כומר של ענבים לשון כבישה וטמינה עיין בערך בשרש כמר וכן נקרא מושב הכומרים בלשון רומי קלוישטר ובלשון אשכנו קלושטר והוא לשון סגירה * אבל בת הגלחים שאינם כומרים אינם מקובצים יחד ורדים בכל מקום שהם רוצים :

כָּנִישׁ רוב לשון קהל וקבוץ מתורגמין בלשון כנישה בשין זולת מעטים מתורגמין בלשון כניסה בסמך כמו (תהלי' קמ"ז) נרחי ישראל יכנס גלוות ישראל יכנס ורומיהו מעטים * אבל שאר מתורגמין בלשון כנישה בשין ולא נמצאתי כזה בכל לשון התרגום שתתחלף סמך בעברי לשון ימין בתרגום אך בשין שמאלית נמצא לרוב : ומזה נקרא בית התפלה כנסת ועזרא הסופר וסיעתו נקראו אנשי כנסת הגדולה ובספר מסורת המסורת בארתי למה נקראו כן :

כֶּסֶת (יחזקאל י"ג) המתפרות כסתות היחיר ממנו כסת * וכן בלשון רז"ל כרים וכסתות הכר הוא שמשים האדם תחת ראשו לשון (בראשית ל"ח) בכר הגמל בלשון אשכנו קוסן ובלעז כוסין והכסת הוא יותר ארוך בלשון אשכנו פפולבן או פולשטר ובלעז קאפוצאל :

כְּעֵר (נחוס ג') ושמתך כרואי תרגום ואשוניך מכוער ורבותינו זכרונם לברכה הרגילו בלשון זה הרבה באמרם כמה מכוער

מכוער

מכו
תפ
תפ
מל
שנ
תפ
ממ
נוד
תפ
תר
עש
תפ
של
יה
נג
נק
בפ
זה
כפ

מזוער פלוגי מעשים מזוערים אשה מזוערת בלשון אשכנז שויצליך ובלעז ברוטו :

כפה (ערוכין דף ק' וע"ט) הכופה את אשתו לתשמיש וכן כופין אותו על מדת סרום לשון כפייה וכבישה והוא מלשון (משלי כ"א) מתן בסתר יכפה את לפי דעת קצת בלשון אשכנז ביצווינגן ובלעז ספורצא :

כפה (ע"ז דף ה') אדם הראשון היה כפוי טובה רבים חושבים כי כפוי הוא מלשון כפירה בלשון אשכנז ליקנן ובלעז ניגר • והאמת שכוננת המאמר כך הוא אבל כפוי הוא מלשון כפייה : אשר בשרש שלפניו ופרושו שהוא כובש הטובה שנעשה לו ואינו מודה בו • ומה שאמרו כפוי על משקל פעול ולא אמרו כופה נמצאים כמוהו כאשר אבאר בשרש נשוי :

כפה (תחל' מככת ע"ז) כפה עליהם הר כגיגית לשון הפוך בלשון אשכנז שטורצן ובלעז ריוואלטור ונראה לי שמלשון זה חולי הנכפה באמרים (יבמות דף מ"ד) לא ישא אדם ממשפחת הנכפין והוא חולי שיפול אדם לארץ בשגעון וסבתו נודעה בספרי רפואות וכן אנתנו קורין לתולי זה חולי הנופל בר מינן :

כפה (מנהדרין דף פ"א) מכניסין אותו לכפה הוא בית הסהר העשוי כמין כפה של אבנים בלשון אשכנז גיוועלבא ובלעז בולטה • וכן (ירמיה כ"ט) ונתת אותו אל המהפכת תרגום כפתא ומוזה נקראו השמים כפה באמרים (מגיל' דף י"א וע"ט) עשרה מלכים שמלכו בכפה פירוש תחת השמים כדאיתא בפרקי רבי אליעזר :

כפא שמעון בן כיפא היה אחד מתלמידיו של ישו הנצרי ואומרים באוונגיליו שלהם כי בראשונה היה שמו שמעון בר יונה וישו קרא שמו כיפא לשון חוזק ומכצד תרגום של סלע כיפא שהוא לשון חוזק בכמה מקומות רמז לו שהוא יהיה ראש והחוזק אמונתו לכך קראו כיפא וכן (ישעיה ח') ולאבן נגף תרגום ולכיפא מתכלא וכן שמו בלשון רומי פיטרו ואבן נקרא בלעז פרידא וכן (איכה ג') ויגרם בחצץ שני תרגום ורציץ בפרידין שני וכן (איוב מ"ח) חרודי חרש תרגום פרדן חרדין וזהו מה שכתבתי בהקדמתי שבהרבה מקומות מסכים תרגום ירושלמי עם לשון רומי ולשון לעז :

כפר רוב לשון כפרה התרגום כמו העברי רק(בראשית ל"ב) אכפרה פניו

כרונם
רק או
בסוק
לשון
מטמר
זרה
ה וכן
מרים
במרו
דובם
גורים
וגזיה
את
לשון
מרים
יריה
בכל
זולת
(מ"ז)
בכל
בשון
זרא
זרת
וכן
נחת
קוסן
או
זינו
מה

תשבי

פניו תרגומו אנהיניה לחגזיה פירש רש"י אבטל רוגזיה וכן
(ישעיה כ"ח) וכפר בריתכם ויבטל קימיכון וכן (ישעיה מ"ז)
לא תוכלי כפרה לא תיכלין לארדיעותה לשון הסרה וכן (משלי ל)
ומחתה פיה ומכפרא פומהא לשון קנות • וכל שאר לשון מחתה
התרגום כמו העברי :

כָּפַר כופר בעקד הכופר בפקדון לשון הכחשה בלשון אשכנז
לייקנן ובלעז דנואר תרגום של (משלי ל) ען אשבע וכחשתי
דילמא אשבע ואכפר וכן אין לשמש בו רק בבנין הקל
והשם כפירה והתואר כפרן :

כָּפַר (כמדבר ל"ב) וילכוד את חוותיהם ויקרא אתהן חוות יאיר
וכבש ית כפרניהון וקרא יתהון כפרני יאיר וכן כחשבון
וכל בנותיה כפרנהא ונמצא בפסוק (שמואל ו) כופר הפרוי
תרגם יונתן קרוי פציחא וכן (יחזקאל ט"ו וי"ט) כל חצריהן וחצריה
דביהושע מתורגמין בלשון פציחה (יחזקאל י"ח) וכפר העמונה לא
תרגמו יונתן נראה שהוא חשב אותו לשם העצם וכן רש"י ושאר
המפרשים לא פירשוהו וכן (הסתר ט) בערי הפרוות דאסתר תרגום
בכופרנאן בלשון אשכנז דורפר ובלעז ווילי והיושבים בהם כפריים
ובלשון יחיד כפרי בלשון אשכנז פויאר ובלעז ווילאנ :

כִּיצַד חמצא בשרש צד כי שם ביתו :

כָּרוּז (דניאל ג') וכרוזא קרא בחיל הוא שם התואר והשם כרוז :
וכן (שמות ל"ה) ויעבירו קול ואעבירו כרוז והפעל ממנו
בבנין הפעיל ברניאל (דניאל ה') והבריוו עלוהי • וכן ברברי
רו"ל (ב"מ דף ד"ג) והאלומות נוטל ומכרוז והשם בבנין הפעיל
הברוה :

כָּרַח (שמואל א' ב') ולקחתי בחוקה תרגום בעל כרחך ואין לו
דומה לא במקרא ולא בתרגום והו"ל שמשו בו הרבה ועשו
ממנו פעל אך בהפעיל הברית מבריה מוכרת אכריח יכריח
והשם הכרח :

כָּרַךְ (תהלים קח) מי יובילני עיר מבצר • מי יוביל יתי עד
כרכא דרומי • ולא מצאתי במקום אחר שהתרגום של
עיר כרך ואולי מזה מה שתרגום אונקלוס (כמדבר י"ג)
והערים בצורות וקרויא כריכן ופירש רש"י עגול בלשון ארמי וכן
ורוב לשנא בצורה ומצודה תרגום בלשון כרך עיין במתורגמן •
ובברבי רו"ל (בהרבה מקומות) כרך גדול של רומי בכרכי הם
רש

(ריש מגילה) כרכין המוקפין חומה :

כִּרְדִּי (אחמר ח') ותכריך בוי תרגום מכריך בוצא לשון עטוף וכן (שמואל ב' י"ט) לאט את פניו : כריך אפוי וכן (שמואל ב') לוטה בשמלה מכרכין בשושיפה : ומוה קראו למלבושים שמעטפין בהם המתים חכרכין בר מינן :

כִּרְדִּי שם זה נופל על מדת וכמות ספר כמו שאמרם שני ספרים בכרך אחד ובלשון רבים ב' או ג' כרכים והוא לשון קשירה ואגודה תרגום (בראשית ל"ו) מאלמים אלומים מכרכין כריך ואולי הוא משורש שלפניו לשון עטוף כי ס קדמונים היו הספרים בלתי קשורים והיו גוללים אותם כספר תורה ומוה נקראת ספר אסתר מגלה לפי שגוללין אותה וכן קורין לספר בלשון רומי ואלומין לשון גלילה :

כִּרְכּוּם (שיר ד') נרד וכרכום הכל פותרים אותו מן בושם הנקרא בלעז ובל"א זאפרן וכן בערבי נקרא זעפרן ובלשון רומי גם כן כרכום וכן תרגום של (משלי ז') מור אהלים וקמון מורא כרכומא וקמא אבל (שיר ס') נרד וכרכום תרגומו רשק ומוריקא : ונקרא הכרכום מוריקא על שם צבעו שהוא ירקרק בלשון אשכנז געל ובלעז וואלו וכן (ירמיה ל') נהפכו כל פנים לירקון פירוש לצבע כרכומית וכן הכובעים שנושאים היהודים במדינת וויניציא נקראו כובעים כרכומין ואני עשיתי סימן לפרט השנה בעת ההיא (ישעיה ס"ח) כל רואיהם יכירום (תהר ו' ז"ל) ראייהם בנימטריא רנ"ז יכירום לשון (וגימטריא) כרכום :

כִּרְס כל בטן שבאויב משלי תלים מתורגם בלשון כרס (מקלים כ"ג) כי אתה גוחי מבטן אפיקתני מכרסא ומבטן אמי מכרסת דאמי ונמצא בפסוק (ירמיה נ"ח) מלא כרשו כתוב בשין ותרגום יונתן בית אוצריה - ובדברי רבותינו זכרונם לברכה (חולין דף מד) הכרס הפנימי הוא בלשון אשכנז פוקא ובלעז פאנצא או מדיפה :

כִּרְע (כרייתא דר"י) ער שיבא הכתוב השלישי ויכריע בנייהם וכן (אבות פ"ג) היה מכריע את כולם הוא ענין הטיית הדבר על אחד מן הצדדים וכן הטיית המאזנים בלשון אשכנז אובר וועגן :

כִּשְׁמ (שמות כ"ח) שארה כסותה תרגם ירושלמי מזונה ותכשיטה וכן (רות ב') ושמת שמלותיך עליך ותשוי תכשיטך עלך ומזה :

זיה וכן
כ' ת"י
שלי ל'
זן מחה
אשכנז
בחשתי
זן הקל
ת יאיר
בחשבון
הפרוי
הצריה
נה לא
ושאר
תרגום
פריים
ברוז
ממעו
כרכי
זפעיל
זין לו
ועשו
כריח
עד
של
י"ג
וכן
הם

תשבי

ומזה תרגם יונתן (יטצע ה') אז תשכיל בכך תכשט ונראה
 לי שהוא ענין קשוט והבף והקוף מתחלפין עיין בשדש קשט :
כָּשֶׁר (מכתר ח') וכשר הדבר לפני המלך הוא תאר כמו ישד
 ואין לו עוד ריע במקרא רק בקהלת ה' פעמים וכלם לשון
 יושר ונכונה . אבל רבותינו זכרונם לברכה שמשו בו
 הרבה לענין אסור והתר והכלל כי מלת כשרה היא כשרה להאמר
 בהפוך מהרבה דברים . כגון הפך האסור כשר והפך הפסול כשר
 הפך המרפה כשרה הפך הגדה כשרה מה שאין כן ענין מרפות
 שאינו נופל רק על ענין אבילה כמו שכתבתי בשרשו :

כֵּת קורין לחברותא אחת כת באמדם (מוטס דף מ"ג) כת חנפים
 כת מספרי לשון הרע ובלשון נקבה כתה והרבויה כתות כמו
 שאמרו (פסחים דף מ"ד וע"ע) פסחי צבור נשחטים בשלש
 כתות נכנסה כת ראשונה וכו' אבל בתרגום לא נמצא כתות רק
 כתי בסמיכות כמו תרגום של (איוב א' ו') ויבאו בני האלהים
 דאיוב שניהם מתורגמין כתי מלאכיא וכן (חזק ל"ח) ויריעו כל
 בני האלהים כל כתי מלאכיא ועקר שרש המלה כתת בראיית
 הדגש :

כְּתָב רבותינו זכרונם לברכה קראו לפסוק כתוב באמדם (בריימא
 דר"ג) שני כתובים המכחישיין זה את זה עד שיבא הכתוב
 השלישי . ועוד קראו לחלק השלישי של העשרים וארבע
 כתובים לפי שאחד עשר הספרים ההם כתובים ברוח הקודש ולא
 בנבואה וההפרש שבין הנבואה ורוח הקודש כבר באר הרד"ק
 בהקדמתו לספר תהלים וכן נקראו בלשון יון הגיוו גראפא פירוש
 כתב קודש . וכן בשאומרים אנתנו בתפלתנו בדברי קדשך כתוב
 לאמר או בכתבי הקודש רוצה לומר כתובים :

כֵּתָב יש מקומות שקורין לסופר כתב בדגש תתיו והוא מלשון
 ערבי וכן פירש רש"י ז"ל (ישעיה ו') ימכתבים עמל כתבו
 לשון ערבי הוא וכן יש מן התוכנים שקוראין לכוכב
 שבגלגל השלישי כתב לפי שהוא ממונה על הגמוד והכתיבה וכן
 בספר מחברות עמנואל כשנשאל כוכב מה ענינו השיב קסת
 הסופר במתניו . ועוד בו באחד משיריו וזה לשונו כי כן כוכב
 נקרא כתב הכף כוכב בתיו בית תיו פירוש בתולה תאומים :

כֵּתָב קורין לאדם שהוא בעל צחיות בדבורו וממשל משלים
 כתב והוא מהענין הראשון פירש סופר כי כן בימים
 קדמונים היו בעלי צחיות ומושלי משלים כותבים דבריהם
 על

על פ
 יודע
 נקרא
 כט
 כת

מדה

לל

יש

לל

נמצא

אדם

ומזיק

וניעמ

נכוד

שמונת

דרכה

האשכ

עם נר

החיר

וכמנ

האלו

על פתחי בתי הנריבים או ברחובות הומיות בסתר כרי שלא יודע מי הוא הכותב . וכן מנהג עוד היום ברומי ואותן הדברים נקראים כתבות . ורוב העולם טועים וסבורים שהוא כתוב במית כטוב וכמוכות מלשון טוב ואינם מבחינים בין רע לטוב :

כתובה השטר שעושה הבעל לאשתו בשעת הנשואין נקרא כתובה סתם (סנהדרין דף כח) וכן אמרו האשה בכתובה פלגש בלא כתובה וכן תרגום ירושלמי (בראשית ל"ד) מדר ומתן פורן וכתובתא . ואין כותבין כתובה בלי ויו אף על פי שהבית דנושה :

נשלמה אות הכף לכן לאלהי מרום נכף :

אות הלמד

ללב (ויקרא כ"ג) כפות חמרים תרגום אתרוגין ולזבין (שיר ז') וכן דמתה לתמר כלולבי התמר פירוש הסעיפים העליונים שבראש אילן התמרים נקראים לולבין כבולן הבית דנושה .

יש אומרים שנקראים כן לפי שהם בלב התמר ובלשון אשכנז פולם וכן בלעז פאלמא :

ללית (ישעיה ל"ד) אך שם הרגיעה ללית רש"י פירש שם שדה תרגום יונתן לילין בלשון רבים וכן בפסוק (אכתרא') בימים ההם כשבת המלך בתרגום ירושלמי שדין וליין נמצא כתוב (מ"ר פ' בראשית) שאותן מאה ושלישים שנה שהיה אדם פרוש מתוה באו שדים ונתחממו ממנו והוליד שדין ורוחין ומזיקין . ובמקום אחר מצאתי ארבע נשים הם אמות השדים ללית ונעמה ואוגרת ומתלת ובספר בן סירה בשאלה הששית ששאל נכבוד נאצר אותו וזה לשונו מפני מה הבנים מתים כשהם בני שמונה ימים אמר לו מפני שללית הורגת אותם והאריך שם דרבה וקצתי לכותבם כי אינני מאמין בהם אך מנהג פשוט בינינו האשכנזים שעושים עגול סביב כותלי החדר ששוכבת בה היולדת עם נתר או גחלים וכותבין בכל כותל ארם תוה חוץ ללית וכפתח החדר מכפנים כותבין שמות שלשה מלאכים אלו סנוי וסנסנוי וממנגלוף כמו שמסרה להם ללית בעצמה בשעה שרצו המלאכים האלו לטבוע אותה בים כל זה מבואר היטב בספר בן סירה יעין שם מי שמאמין בו :

לוה

ראה
ש
ישר
שון
בו
אמר
ישר
עות

פים
מו
לש
רק
ים
בל
ית

אל
ב
ע
א
ק
ש
ה

ז
ו